

Гевко В.Л.

*аспірант Науково – дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України*

ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ЗАСОБУ ЗАХИСТУ» СУБ'ЄКТИВНИХ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Корпоративні права здійснюються до моменту виникнення якихось перешкод в їх здійсненні, після чого постає необхідність у захисті корпоративних прав. Саме діяльність, спрямована на усунення різного роду перешкод у здійсненні корпоративних прав, становить сутність захисту корпоративних прав. Право учасників корпоративних відносин на захист впливає із загального положення про захист цивільних прав та інтересів, передбаченого ст. 15 ЦК України, і є невід'ємною гарантією здійснення корпоративних прав та інтересів [1, с.305].

Захист включає в себе елементи як матеріального, так і процесуального порядку, вони взаємопов'язані та доповнюють один одного [2, с. 6].

У даному розділі проаналізуємо саме юрисдикційну - судову форму захисту та судові процесуальні засоби захисту корпоративних прав та інтересів.

За змістом Академічного тлумачного словника «засіб» трактується, серед іншого, як прийом, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити щонебудь, досягти чогось, а також як те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі [3].

Із змісту статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04 квітня 1950 р. нею визначено, що кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження [4].

У чинному законодавстві посилення на «засобу захисту» знаходимо в першу чергу у Конституції України. Так, стаття 55 Конституції України закріплює, що кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. Кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. А також у статті 151- 1 згідно якої Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано [5].

У свою чергу стаття 16 ЦК України оперує поняттям «способів захисту» прав, а «засіб захисту» згадується у статті 19 ЦК, як характеристика самозахисту. За її змістом самозахистом є застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства [6].

Така, законодавча плутанина, і відсутність чітких критеріїв розмежування категорій «спосіб захисту» і «засіб захисту» характерна не тільки нормативному регулюванню, а й має місце серед науковців, які досліджували це питання.

Так, Іван Ромащенко доходить висновку, що питання про співвідношення понять «засоби» та «способи захисту прав» набуває особливого практичного значення, від вирішення якого залежить можливість захисту конкретних прав чи охоронюваних законом інтересів учасників цивільних відносин. На думку дослідника, якщо визнати, що способи та засоби захисту прав не співпадають за змістом, то в такому випадку ст. 55 Конституції України не має відношення до меж застосування способів захисту цивільних прав. В свою чергу, у випадку, якщо в певному розумінні способи та засоби захисту є тотожними, положення, викладені у ст. 55 Конституції України, можуть стосуватися і відносин, пов'язаних із використанням способів захисту цивільних прав [7, с. 7].

В свою чергу, Т.М. Підлубна доводить, що засоби захисту є інструментами реалізації способів захисту [8, с. 5].

На думку О.І. Антонюк, засобами захисту є знаряддя, інструментарій захисту. Засобами самозахисту можуть вважатися, зокрема, повідомлення сторони про відмову від договору або зміну його умов, зброя чи інші знаряддя, якими особа відбиває напад [9, с. 66].

Існує думка, що засоби захисту – це інструменти, які реалізуються у формі дії, за допомогою яких зацікавлені особи захищають порушене право, а способи захисту – це дії, які безпосередньо направлені на захист права. Ці категорії є взаємопов'язаними. Так, у разі посягання на суб'єктивне право особи, вона спершу обирає спосіб захисту, який визначає засіб, який належить до тієї чи іншої форми захисту (юрисдикційної чи неюрисдикційної) [10, с.127].

Погоджуємось з думкою про те, що засіб захисту, в першу чергу слід розглядати як знаряддя, інструменти реалізації способу захисту.

У юрисдикційні форми засоби захисту перетворюються у такі інструменти як заяви про забезпечення доказів та позову, позовні заяви, інші заяви по суті спору, процесуальні заяви на стадії виконання рішення, скарги, тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корпоративне право України: підручник/В.В. Луць, В.А. Васильєва, О.Р.Кібенко, І.В. Спасибо-Фатеєва [та ін.]; за аг. ред.. В.в. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010 – 384 с.
2. Бігняк О. Правова природа та класифікація форм захисту корпоративних прав. Підприємство господарство і право 2018, № 6, с. 6-10.
3. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). Електронний ресурс. Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/zasib>.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
5. Конституції України 1996 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
7. Іван Ромащенко. Засоби та способи захисту цивільних прав: співвідношення понять. 2010 № 6, Підприємництво, господарство і право.
8. Підлубна Т.М. Право на захист цивільних прав та інтересів. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Т.М. Підлубна. – К., 2009. – 20 с.
9. Антонюк О.І. Право учасників цивільних правовідносин на самозахист: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Антонюк Олена Ігорівна. — Х., 2004. — 212 с.
10. Косткіна Ю.О. Одностороння відмова як спосіб захисту цивільних прав та інтересів. Серія Право, випуск 33, том 1, ст.126-129.